

MSFI u fokusu

MSFI 13 Mjerenje fer vrijednosti

Sadržaj

Uvod

Djelokrug

Definicija fer vrijednosti

Utvrđivanje fer vrijednosti

Tehnike vrednovanja

Objavljivanje

Datum stupanja na snagu i prijelazne odredbe

Zaključci

- MSFI 13 definira jedinstven okvir za mjerenje fer vrijednosti kad je ono propisano drugim standardima. Standard se primjenjuje i na financijske i na nefinancijske stavke koje se mjere po fer vrijednosti.
- Fer vrijednost je definirana kao cijena koja bi bila ostvarena prodajom neke stavke imovine ili plaćena za prijenos neke obveze u urednoj transakciji između tržišnih sudionika na datum mjerenja, tzv. izlazna cijena.
- MSFI 13 je na snazi za godišnja razdoblja koja započinju na dan ili nakon 1. siječnja 2013. godine, uz dopuštenu raniju primjenu, i primjenjuje se prospektivno od početka godine u kojoj je prvi puta primijenjen.

Uvod

Odbor za Međunarodne računovodstvene standarde izdao je 12. svibnja 2011. godine MSFI „Mjerenje fer vrijednosti“ kojim je uspostavljen jedinstveni izvor uputa za mjerenje fer vrijednosti prema MSFI-jevima.

MSFI 13 definira fer vrijednost, sadrži upute za njeno utvrđivanje i propisuje podatke koji se obvezno objavljuju u vezi s utvrđivanjem fer vrijednosti. Standard ne sadrži kriterije za definiranje obveze mjerenja fer vrijednosti, već propisuje način mjerenja fer vrijednosti kad je iskazivanje po fer vrijednosti propisano nekim drugim standardom.

Neki standardi, npr. MRS 40 „Ulaganja u nekretnine“, propisuju stalno vrednovanje stavki po fer vrijednosti (tj. opetovano mjerenje fer vrijednosti prema MSFI-ju 13, neki, npr. MSFI 5 „Dugotrajna imovina namijenjena prodaji i prestanak poslovanja“, propisuju primjenu fer vrijednosti samo u određenim okolnostima (tj. jednokratno mjerenje fer vrijednosti prema MSFI-ju 13), dok neki, npr. MSFI 3 „Poslovna spajanja“, propisuju fer vrijednost samo kod prvog knjiženja.

Djelokrug

MSFI 13 se primjenjuje na sve transakcije i sva stanja, financijska ili nefinancijska, za koja je mjerenje fer vrijednosti propisano ili dopušteno MSFI-jevima, osim na transakcije plaćanja temeljenih na dionicama koje se obračunavaju prema MSFI-ju 2 „Plaćanja temeljena na dionicama“ i transakcija najma iz djelokruga MRS-a 17 „Najmovi“.

Standard također pojašnjava da su iz njegovog djelokruga isključene mjere donekle slične fer vrijednosti, ali nisu fer vrijednost, kao što su neto utržiava vrijednost iz MRS-a 2 „Zalihe“ ili vrijednost u uporabi iz MRS-a 36 „Umanjenje imovine“.

Iz obveze objavljivanja informacija koje propisuje MSFI 13 izuzete su sljedeće stavke:

- imovina plana (fonda) vrednovana po fer vrijednosti sukladno MRS-u 19 „Primanja zaposlenih“.
- Ulaganja u planove (fondove) mirovinskih primanja sukladno MRS-u 26 „Obračunavanje i izvještavanje po planovima mirovinskih primanja“
- Imovina kod koje je nadoknadivi iznos fer vrijednost umanjena za troškove otuđenja sukladno MRS-u 36 „Umanjenje imovine“.

Definicija fer vrijednosti

MSFI 13 definira fer vrijednost kao cijenu koja bi bila ostvarena prodajom neke stavke imovine ili plaćena za prijenos neke obveze u urednoj transakciji među tržišnim sudionicima na datum mjerenja. Ta se cijena ponekad spominje kao izlazna cijena.

Utvrđivanje fer vrijednosti

MSFI 13 navodi da su subjekti za ispravno određivanje fer vrijednosti dužni utvrditi sljedeće:

- imovinu, odnosno obvezu koja se mjeri, u skladu s obračunskim jedinicama
- glavno ili najpovoljnije tržište za urednu transakciju tom imovinom odnosno obvezom
- kod nefinancijske imovine, maksimalnu najbolju moguću uporabu imovine te da li se imovina koristi u kombinaciji s nekom drugom imovinom ili samostalno primjerene tehnike mjerenja fer vrijednosti, uz naglasak na ulazne podatke koje bi tržišni sudionici razmatrali kod utvrđivanja cijene imovine, odnosno obveze
- pretpostavke koje bi tržišni sudionici koristili u utvrđivanju gore navedene cijene.

Glavno ili najpovoljnije tržište

Fer vrijednost je cijena postignuta u prodaji imovine, odnosno prijenosu obveze u transakciji s tržišnim sudionikom na glavnom tržištu, tj. tržištu s najvećim prometom i najintenzivnijim aktivnostima predmetnom imovinom odnosno obvezom. Ako ne postoji glavno tržište, koristi se cijena najpovoljnijeg tržišta, tj. tržišta na kojem bi subjekt mogao postići najpovoljniju cijenu.

U nedostatku suprotnih dokaza, pretpostavlja se da je glavno tj. najpovoljnije tržište ono na kojem subjekt uobičajeno trguje. Ako je lokacija jedno od obilježja imovine, cijenu treba uskladiti za troškove transporta imovine do odnosno od glavnog tj. najpovoljnijeg tržišta. No, u mjerenje fer vrijednosti ne ulaze troškovi transakcije jer oni nisu obilježje predmetne stavke imovine, odnosno obveze.

Maksimalna i najbolja moguća uporaba

Fer vrijednost nefinancijske stavke imovine mjeri se prema maksimalnoj i najboljoj mogućoj uporabi kod tržišnog sudionika. Prilikom utvrđivanja maksimalne i najbolje moguće uporabe subjekt mora razmotriti da li je imovina fizički izvediva, zakonom dopuštena i financijski isplativa. Ako tržišni ili neki drugi čimbenici ne ukazuju suprotno, pretpostavlja se da je trenutna uporaba sredstva u subjektu maksimalna i najbolja moguća uporaba.

Neki subjekti mogu odlučiti neko sredstvo ne koristiti u smislu njegove maksimalne i najbolje moguće uporabe (npr. subjekt drži neko sredstvo defanzivno, tj. da bi spriječio da ga drugi koriste). U tom slučaju MSFI 13 i dalje propisuje mjerenje prema maksimalnoj i najboljoj mogućoj uporabi, uz obvezu subjekta da objavi samu činjenicu da se sredstvo ne koristi na taj način.

Ako je maksimalna i najbolja moguća uporaba nekog sredstva u kombinaciji s nekom skupinom imovine (npr. nekim segmentom poslovanja), a obračunska jedinica samostalno sredstvo, njegova fer vrijednost mjeri se uz pretpostavku da tržišni sudionik jest ili može nabaviti komplementarnu imovinu odnosno obvezu.

Obveze i glavnica

Fer vrijednost neke obveze ili glavnickog instrumenta subjekta utvrđuje se uz pretpostavku da će instrument biti prenesen na datum mjerenja, ali da će i dalje biti otvoren, tj. da je riječ o vrijednosti u prijenosu, a ne o gašenju ili troškovima namire.

Standard definira hijerarhiju metoda za izračunavanje ove vrijednosti, pri čemu navodi da se, ako je cijena koja kotira za prijenos obveze odnosno glavnickog instrumenta nedostupna, prednost daje fer vrijednosti obveze odnosno glavnickog instrumenta sa stajališta tržišnog sudionika koji tu stavku drži kao imovinu u odnosu na neku metodu vrednovanja.

Neovisno o metodi, u fer vrijednost obveze mora se uračunati rizik neplaćanja — uključujući i vlastiti kreditni rizik subjekta.

Prijeboj tržišnog rizika ili rizika druge ugovorne strane

Standard predviđa ograničen broj izuzeća od temeljnih načela mjerenja fer vrijednosti, i to izvještajnim subjektima koji drže grupu financijske imovine i financijskih obveza s mogućnošću prijeboja pozicija kod određenih tržišnih rizika prema MSFI-ju „Financijski instrumenti: objavljivanje“ ili kreditnog rizika druge ugovorne strane (također definiranog u MSFI-ju 7) i njima upravljaju na temelju vlastite neto izloženosti prema bilo kojem od tih dvaju rizika. Uz uvjet da su ispunjeni određeni kriteriji, izuzeće omogućuje izvještajnom subjektu fer vrijednosti neto pozicije aktive ili pasive mjeriti na način na koji bi tržišni sudionici odredili cijenu neto rizične pozicije.

ZAPAŽANJA

Mjerenje fer vrijednosti portfelja financijske imovine ili financijskih obveza prema neto izloženosti ne utječe na prikaz tih instrumenata u financijskim izvještajima. Za prikaz neto pozicije i dalje trebaju biti ispunjeni kriteriji za prijebaj imovine i obveza iz drugih MSFI-jeva. Ako ti kriteriji nisu ispunjeni, tj. ako se imovina i obveze prikazuju u bruto iznosu, subjekt treba svako usklađenje na razini portfelja rasporediti na pojedinačne stavke imovine i obveza „na realnoj i dosljednoj osnovi koristeći metodologiju koja je primjerena u danim okolnostima.“

Kad subjekt odluči izuzeće primijeniti na neki portfelj u kojem postoji prijebaj tržišnih rizika **koji su većim dijelom isti**, dužan je primijeniti cijenu iz raspona ponuđene cijene za kupnju i ponuđene cijene za prodaju koja je najreprezentativnija kao fer vrijednost subjektove neto izloženosti predmetnim tržišnim rizicima.

Standard također navodi da subjekt kod prijebaja izloženosti kreditnom riziku s nekom drugom ugovornom stranom u sklopu mjerenja fer vrijednosti treba uzeti u obzir da li bi tržišni sudionici uzeli u obzir neki od postojećih sporazuma kojima se smanjuje rizik izloženosti u slučaju neplaćanja (npr. master ugovor o prijebaju).

Tehnike vrednovanja

Kad su transakcije neposredno vidljive na tržištu, utvrđivanje fer vrijednosti je relativno jednostavno, no ako to nije slučaj, koriste se tehnike vrednovanja. MSFI 13 navodi tri tehnike vrednovanja koje subjekti mogu koristiti u utvrđivanju fer vrijednosti.

- Tržišni pristup - Subjekt koristi cijene i druge relevantne informacije iz tržišnih transakcija identičnom ili usporedivom (tj. sličnom) imovinom, identičnim ili usporedivim (tj. sličnim) obvezama ili skupinom imovine i obveza.
- Dobitni (prihodni) pristup - Subjekt svodi buduće iznose (npr. novčane tokove, ili prihode i rashode) na jedan tekući (tj. diskontirani) iznos.
- Troškovni pristup - Tehnika vrednovanja kojom se dobiva iznos koji bi bio potreban u sadašnjem trenutku da bi se zamijenio uslužni kapacitet neke imovine (koji se često naziva i tekućim troškom zamjene).

Tehnike vrednovanja trebaju se birati i dosljedno primjenjivati na način kojim se u najvećoj mogućoj mjeri koriste relevantni vidljivi, tj. dostupni ulazni podatci, uz svođenje nedostupnih ulaznih podataka na minimum.

Premija i diskont

Standard dopušta uračunavanje premije i diskonta u mjeru fer vrijednosti samo kad je to u skladu s obračunskom jedinicom predmetne stavke. To znači da se ne uračunava premija odnosno diskont po osnovi veličine kao jednog od obilježja subjektovog udjela (npr. faktor blokade koji umanjuje cijenu koja bi se inače mogla realizirati prodajom cijelog, velikog udjela), za razliku od nekog obilježja same imovine odnosno same obveze (npr. kontrolna premija kod mjerenja fer vrijednosti kontrolirajućeg udjela).

ZAPAŽANJA

Upute u vezi s obračunskom jedinicom su izvan djelokruga MSFI-ja 13, te ih subjekti trebaju potražiti u drugim MSFI-jevima.

Prvo knjiženje fer vrijednosti

Ako je transakcijska cijena neke stavke utvrđena kao njena fer vrijednost na datum transakcije, onda se bilo koja tehnika vrednovanja koja koristi nedostupne ulazne podatke mora baždari na način koji će pokazati fer vrijednost kod prvog knjiženja, čime će se osigurati da se u buduće mjerenje uvrste samo promjene fer vrijednosti nakon prvog priznavanja.

S druge strane, ako se fer vrijednost kod prvog knjiženja razlikuje od transakcijske cijene, dobit ili gubitak koji proizlazi iz te razlike mora se uračunati u račun dobiti i gubitka, osim ako nekim drugim MSFI-jem nije predviđen neki drugi postupak. I MSFI 9 i MRS 39 definiraju način obračunavanja razlike između fer vrijednosti financijske imovine i financijskih obveza kod prvog knjiženja i njihove transakcijske cijene.

Objavlivanje

MSFI 13 propisuje objavljivanje nekolicine kvantitativnih i kvalitativnih informacija o mjerenju i mjerama fer vrijednosti. Mnoge od njih povezane su s trostupanjskom hijerarhijom ulaznih podataka u metodi vrednovanja koja se koristi:

- ulazni podaci 1. razine su (neusklađene) cijene koje kotiraju na aktivnim tržištima za identičnu imovinu, odnosno identične obveze i subjektu su dostupne na datum mjerenja.
- ulazni podaci 2. razine su oni koji nisu posredno ili neposredno vidljive tj. dostupne cijene koje kotiraju i spadaju u 1. razinu i
- ulazni podaci 3. razine, odnosno nedostupni podatci.

Imovina i obveze klasificiraju se u cijelosti u jedan od tri razreda prema najnižem hijerarhijskom položaju ulaznih podataka važnih za vrednovanje.

MSFI 7 već propisuje objavljivanje informacija u skladu s navedenom hijerarhijom za financijske instrumente, no MSFI 13 je ovaj zahtjev proširio na svu imovinu i sve obveze iz svog djelokruga. Informacije koje se obvezno objavljuju istaknute su u tablici koja slijedi.

Postoje razlike zavisno od toga da li se fer vrijednost izračunava jednokratno ili opetovano. MSFI 13 definira jednokratno, odnosno opetovano mjerenje fer vrijednosti imovine i obveza kako slijedi:

- Opetovano mjerenje fer vrijednosti imovine ili obveza je ono koje je drugim MSFI-jevima propisano ili dopušteno u izvještaju o financijskom položaju na kraju svakog izvještajnog razdoblja.
- Jednokratno mjerenje fer vrijednosti imovine ili obveza je ono koje je drugim MSFI-jevima propisano ili dopušteno u izvještaju o financijskom položaju u određenim okolnostima.

Objavlivanje	Imovina i obveze mjerene po fer vrijednosti u izvještaju o financijskom položaju nakon prvog priznavanja		Objavljene po fer vrijednosti u bilješkama uz financijske izvještaje
	Opetovano	Jednokratno	
Fer vrijednost na izvještajni datum	✓	✓	✓
Razlog mjerenja po fer vrijednosti		✓	
Razina hijerarhije fer vrijednosti	✓	✓	✓
Iznosi reklasificirani iz 1. u 2. razinu i obrnuto, razlozi reklasifikacije i politika koju subjekt primjenjuje da bi utvrdio kada je došlo do reklasifikacije	✓		
Kod 2. i 3. razine objavljuje se i opis metoda vrednovanja, kao i sami ulazni podatci.	✓	✓	✓
Kod 2. i 3. razine mjera fer vrijednosti kod kojih je došlo do promjene tehnike vrednovanja objavljuje se činjenica da je došlo do promjene, kao i razlog promjene.	✓	✓	✓
Ako se maksimalna i najbolja moguća uporaba nefinancijske imovine razlikuje od njene sadašnje uporabe, tu je činjenicu potrebno objaviti, kao i razlog iz kojeg se nefinancijska imovina koristi na način drukčiji od njene maksimalne i najbolje moguće uporabe.	✓	✓	✓
Informacije koje omogućuju povezivanje informacija objavljenih o klasama imovine i obveza prema hijerarhiji fer vrijednosti sa stavkama prikazanim u izvještaju o financijskom položaju.	✓	✓	
Subjekt je dužan objaviti činjenicu da je u sklopu svoje računovodstvene politike odlučio primijeniti izuzeće iz točke 46 (v. gore odlomak o prijeboju)	✓	✓	

Objavljivanje	Imovina i obveze mjerene po fer vrijednosti u izvještaju o financijskom položaju nakon prvog priznavanja		Objavljene po fer vrijednosti u bilješkama uz financijske izvještaje
	Opetovano	Jednokratno	
Kod obveze mjerene po fer vrijednosti, objavljuje se eventualno kreditno jamstvo treće osobe kao njen sastavni dio, kao i da li je ono uračunano u mjeru fer vrijednosti obveze.	✓	✓	
Sljedeće informacije obvezno se objavljuju o mjerama fer vrijednosti koje su u bitnom dijelu utvrđene iz nedostupnih ulaznih podataka (3. razina)			
Kvantitativne informacije o značajnim nedostupnim ulaznim podacima uvrštenima u mjeru fer vrijednosti	✓	✓	
Promjene od početnog do zaključnog stanja uz odvojen prikaz (i) iznosa iskazanih kroz dobit ili gubitak (te stavku unutar koje su iskazani), (ii) iznosa uvrštenih u ostalu sveobuhvatnu dobit, (iii) iznose po osnovi kupnje, prodaje, emisije i namire (odvojeno) i (iv) iznose reklasificirane iz 3. odnosno u 3. hijerarhijsku razinu (zajedno s razlozima za reklasifikaciju i politikom koju subjekt koristi da bi utvrdio kada je došlo do reklasifikacije)	✓		
Iznos ukupnih dobitaka ili gubitaka razdoblja uključenih u dobiti ili gubitak koji se mogu pripisati promjeni nerealizirane dobiti ili nerealiziranih gubitaka koji se odnose na tu imovinu i obveze na kraju izvještajnog razdoblja te stavku, odnosno stavke unutar kojih su nerealizirani dobiti, odnosno gubici iskazani.	✓		
Opis procesa vrednovanja, zajedno s primjerom načina na koji subjekt donosi odluke o politikama vrednovanja te postupcima i analizama promjena fer vrijednosti od razdoblja do razdoblja.	✓	✓	
Tekstualan opis osjetljivosti fer vrijednosti na promjene nedostupnih ulaznih podataka ako ona može prouzročiti znatno višom ili nižom mjerom fer vrijednosti, zajedno s opisom uzajamnog djelovanja nedostupnih ulaznih podataka i načina na koji ono može povećati ili smanjiti utjecaj promjena na fer vrijednost.	✓		
Kod financijske imovine i financijskih obveza kod kojih bi promjena jednog ili više ulaznih podataka koji nisu vidljivi, tj. dostupni odrazila realno moguće alternativne pretpostavke koje bi dovele do značajne promjene njihove fer vrijednosti, subjekt je dužan navesti tu činjenicu i objaviti učinak takvih promjena.	✓		

Datum stupanja na snagu i prijelazne odredbe

MSFI 13 je na snazi za godišnja razdoblja koja započinju na dan ili nakon 1. siječnja 2013. Dopuštena je ranija primjena. Dakle, subjektima je dopušteno primijeniti zahtjeve koji se odnose na mjerenje i objavljivanje čim je to izvedivo. Subjekti su dužni obaviti ako su odlučili standard primijeniti prije njegovog obveznog datuma stupanja na snagu.

MSFI 13 primjenjuje se prospektivno s početkom godišnjeg razdoblja u kojem je prvi puta primijenjen.

Deloitte se odnosi na Deloitte Touche Tohmatsu Limited, pravnu osobu osnovanu sukladno pravu Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske (izvorno "UK private company limited by guarantee") i mrežu njegovih članova, od kojih je svaki zaseban i samostalan pravni subjekt. Molimo posjetite www.deloitte.com/hr/o-nama za detaljni opis pravne strukture Deloitte Touche Tohmatsu Limited i njegovih članova.

Deloitte je brand pod kojim deseci tisuća stručnjaka iz samostalnih subjekata diljem svijeta surađuje u pružanju usluga revizije, poslovnog i financijskog savjetovanja, upravljanja rizicima i poreznih usluga odabranim klijentima. Riječ je o subjektima koji su članovi pravne osobe Deloitte Touche Tohmatsu Limited (skraćeno: DTTL) osnovane u skladu s pravom Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske. Svaki član pruža usluge na određenom teritorijalnom području i podliježe zakonima i strukovnim propisima države, odnosno država u kojima posluje. Usluge klijentima ne pruža DTTL. DTTL i svaki njegov član su odvojene pravne osobe koje ne međusobno ne preuzimaju odgovornost za obveze svakog od njih. DTTL i svaki njegov član odgovaraju samo za vlastite postupke i propuste, a ne za one drugih članova. Svaki član DTTL-a je ustrojen u skladu s nacionalnim zakonima, propisima, uobičajenoj praksi i drugim čimbenicima i svoje usluga može na svom teritorijalnom području pružati putem ovisnih društava, pridruženih i/ili drugih subjekata.

Ova publikacija sadrži isključivo opće informacije, te ni Deloitte Touche Tohmatsu Limited, kao i ni jedan subjekt u njegovom sastavu ili njihovi pridruženi subjekti ovom publikacijom ne pružaju računovodstvene, poslovne, financijske, investicijske, pravne, porezne, kao ni druge vrste profesionalnih savjeta ili usluga. Publikacija ne zamjenjuje profesionalan savjet ni profesionalnu uslugu, niti se smije koristiti kao temelj za donošenje odluka ili postupanje koje može utjecati na vaše financijsko stanje ili poslovanje kao korisnika publikacije. Korisnicima publikacije savjetujemo da se obrate ovlaštenom stručnom savjetniku prije nego što donesu ikakvu odluku ili poduzmu bilo koje radnje koje mogu utjecati njihovo financijsko stanje ili poslovanje.

Ni Deloitte Touche Tohmatsu, niti njegovi članovi, kao ni njihovi pridruženi subjekti ne odgovaraju za eventualne štete koje pretrpi bilo koja osoba koja se oslanja na publikaciju.